

Ridlärarens pedagogik förr och nu; hur barn och ungdomar undervisas på hästryggen
Ylva Larsson
Pedagogik A, Umeå universitet ht -08

Sammanfattning:

Ridlärare talar och förklarar så att barn och ungdomar förstår vad de menar. I dag läggs vikt vid att ridlärare utbildas i pedagogik. För några decennier sedan var dessa utbildade för att endast undervisa vuxna, men med ökat hästintresse bland barn och ungdomar har inriktningen ändrats. Den har också gått mot en mer individuell undervisning. Parallellt har säkerhetstänkandet ökat i ridundervisningen. I dag forskas det runtom i världen inom pedagogik för ridande barn och ungdomar, här ligger Sverige i frontplats.

Syfte:

Syftet med undersökningen har varit att ta reda på om det är skillnad mellan att undervisa vuxna jämfört med barn och ungdom, om man jämför nuläget med hur det var för 40 år sedan, inom ridsporten. Syftet har fått modifieras till att sträcka sig en mindre exakt tid tillbaka, till mellan 30 och 40 år. Anledningen är att informanten Marianne Esseen-Söderberg inte undervisade för 40 år sedan. På grund av hennes ställning som huvudlärare på Strömsholm, där alla svenska ridlärare utbildas, var det dock dels svårt att tänka sig en informant med mer kunskap i ämnet, dels skulle det bli tidsödande utöver denna studies omfattning att finna en instruktör som utbildade sig för 40 år sedan, fortfarande är verksam och har följt med utvecklingen till dags dato.

Metod:

Metoden har varit intervju, från början planerad som ostrukturerad form. Formen har liksom syftet fått modifieras under arbetets gång. Anledningen är att informanten inte var en person av det berättande slaget, utan svarade mycket kortfattat. Intervjuaren fick skjuta in betydligt fler frågor än planerat för att föra samtalet och informationsinhämtandet framåt. Det var svårt att få informanten att spontant träda in på nya spår. Intervjun får därför benämnas halvt strukturerad.

Bakgrund:

Ridsporten har andraplatsen i antal barn- och ungdomsutövare bland idrotterna i Sverige. De flesta svenska ryttare har börjat rida på ridskola. Ridningens popularitet bland barn och ungdom väcktes på 60-talet, då Ridfrämjandets arbete börjat bära frukt. Ridfrämjandet bildades 1948 med stöd av regeringen Erlander, för att främja ridningen som folksport, efter en stadig nedgång i antalet hästar i landet, till följd av mekaniserat jordbruk och avhästning av armén.

Lägst var antalet hästar 1970 – med 70.000 djur – men med ridningens genomslag som fritidsintresse har såväl antalet hästar som antalet ryttare ökat kraftigt. I dag räknar man med närmare 300.000 hästar och omkring en halv miljon ryttare i Sverige.

Traditionellt skedde ridutbildning förr inom den militära sfären. Dels var det officerare som upprätthöll ridstandarden, dels behövde rekryterna lära sig rida för att kunna dra ut i strid. För 40 år sedan avslutades den då hundraåriga epoken Arméns Rid- & Körskola på Strömsholm. Sedan dess finns här Ridskolan Strömsholm, med i dag 200 elever i utbildningar längre än ett år och betydligt fler på fortbildningar och andra kortare kurser. På Ridskolan Strömsholm bedrivs också forskning.

Intresset för denna studie har varit att ta reda på om sättet att lära ut ridning till barn och ungdomar har förändrats sedan ridlärarutbildningen avmilitariserades, vilket var samtidigt med ridningens start som växande barn- och ungdomssport.

Centrala frågeställningar:

De centrala frågeställningarna har varit att 1) utröna om det är skillnad mellan att undervisa barn och ungdomar i jämförelse med vuxna, 2) om det finns en skillnad i att förklara hur hästen fungerar mellan då och nu för barn och ungdomar, 3) om det finns en skillnad mellan de nämnda tidsepokerna i att förklara för barn och ungdomar hur ryttaren fungerar, 4) om det finns en skillnad i de unga elevernas attityd jämfört mellan då och nu samt 5) om det föreligger någon skillnad i utbildningen för ridlärare nu jämfört med då ifråga om barn och ungdomar.

Resultat/analys:

Frågeställning 1: Enligt Emile Durkheim (1958-1917) innebär pedagogiken en påverkan från äldre generationer till yngre, som inte är mogna för ett socialt liv. Alltså bör det finnas en skillnad mellan att undervisa vuxna och att undervisa barn och ungdomar.

Informanten i intervjun, Marianne Esseen-Söderberg, huvudlärare på Ridskolan Strömsholm, påpekade att förr undervisade man alla åldrar på samma sätt i ridning. Hon berättade att den äldre ridundervisningen var inriktad mot vuxna och uppgav att undervisningen i dag är betydligt mer pedagogiskt präglad, vilket innebär att ridlärarna utbildas i hur barn lär sig. Dessutom framhöll hon glädjen i att undervisa barn, vilken hon trodde var densamma då som nu.

I dag är språket mer barnvänligt, säger informanten. Ridläraren uttrycker sig så att barnet förstår, och förutsättningarna att lära sig blir mer lik de vuxnas.

Den militära bakgrunden innebar visserligen att det var ordning och reda och att det fanns ett visst säkerhetstänkande, men att detta är betydligt mer utvecklat i dag. Numera arbetar instruktören mer med individen, medan ridningen förr skedde i avdelning, det vill säga med en täthäst och -ryttare, som resten av eleverna följde.

Relationen har stor betydelse för barnets utveckling, enligt Daniel Stern, och relationen till läraren blir utan tvivel större vid individualiserad undervisning än då ridläraren tilltalar hela gruppen med samma budskap.

Enligt Thomas Johansson har det senmoderna samhället präglats av att vår uppfattning av det själv blivit alltmer komplex, vilket tyder på en ökad individualisering. Att individualisera ridundervisning som sker i grupp kan därmed sägas vara i linje med utvecklingen i samhället i övrigt.

Frågeställning 2: Informanten anser inte att det föreligger någon skillnad mellan då och nu i att förklara för eleven hur hästen fungerar. Hon anger som förklaring att hästen är densamma. Det skulle dock kunna tänkas att ridläraren använder enklare ord i dag till barn och ungdom, medan dåtidens ridlärare kan ha använt exempelvis anatomiska begrepp och facktermer till samtliga elever, medan dessa i dag endast används till vuxna elever.

Frågeställning 3: Informanten tycker inte heller sig se någon skillnad i hur ridläraren förklarar hur ryttaren fungerar, då jämfört med nu. Det hålls betydligt fler tävlingar i ridning i dag, vilket kan ses i perspektivet av en parallell med Thomas Johanssons teori om att framgång och berömmelse närmar sig ett nyckelord för den moderna människan; man ska inte längre vara en i mängden, utan konkurrera. Då tävlingsridning är en idrott skulle det kunna tänkas att ryttaren förklaras mer som en idrottsman än förr i undervisningen, men det anser inte informanten. Hon noterar däremot att klimatet blivit mer tävlingsinriktat.

Frågeställning 4: Säkerhetstänkandet genomströmmar allting, hävdar informanten, som en motpol till att elevernas tröskel för ängslan inför det stora djuret skulle ha förändrats under åren. Hästmaterialet har också ändrats till små, lätta ponnyer som är lättare att rida än äldre tiders större hästar. Informanten berättar att barn börjar på ridskola tidigare i dag än förr, vid fyra-fem års ålder. Det är i den åldern de kan börja ta instruktion, men ta till sig undervisningen på ett mer fruktbart sätt gör barnet först i sjuårsåldern, enligt informantens erfarenhet. Fram tills dess handlar det om lekar som innebär balansträning.

Man skulle här kunna föra ett fortsatt resonemang kring hur det ökande antalet splittrade familjer nu jämfört med då skulle göra barn påstått mer osäkra psykiskt och fysiskt, och hur detta skulle kunna ställas mot Ann-Sofie Holms observationer att nutidens flickor har tagit sig in på pojkarnas domän ifråga om att bli mer framåt och tongivande psykiskt och fysiskt.

Frågeställning 5: Ridlärarnas utbildning har utvecklats mycket, enligt informanten. I utbildningen ingår att ha skilda förhållningssätt, beroende på hur gamla barnen och ungdomarna är; en sjuåring bemöts annorlunda än en tolvåring. Pedagogiken för ridlärare utvecklas fortlöpande, och förändringar kan ses över så kort period som fem år. Forskning sker inom området, bl a på Strömsholm, och man har internationellt utbyte. Sverige ligger i framkant inom området. Fortbildning sker för verksamma ridlärare. Den hålls över en eller två dagar åt gången och äger rum antingen på Strömsholm eller ute i landet.

Källor:

Durkheim, E (2008). Föreläsning vid Umeå universitet, Pedagogiska institutionen.

Holm, A-S (2008). *Relationer i skolan: en studie i feminiteter och maskiniteter i år 9* (avhandling för doktorsexamen, Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik).

Johansson, T (2002). *Bilder av självet, Vardagslivets förändring i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och kultur.

Wedel-Brandt, B (2006). "Daniel Sterns teori om utveckling". I. E. Jerlang m fl (Red), *Utvecklingspsykologiska teorier* (5:e uppl), (pp. 335-364). Stockholm: Liber.

www.stromsholm.com

Intervjuutskrift
Ylva Larsson
Pedagogik A, Umeå universitet ht -08

Syfte: Syftet med undersökningen har varit att ta reda på om det är skillnad mellan att undervisa vuxna jämfört med barn och ungdom, om man jämför nuläget med hur det var för 40 år sedan, inom ridsporten.

Frågeställningar: De centrala frågeställningarna har varit att 1) utröna om det är skillnad mellan att undervisa barn och ungdomar i jämförelse med vuxna, 2) om det finns en skillnad i att förklara hur hästen fungerar mellan då och nu för barn och ungdomar, 3) om det finns en skillnad mellan de nämnda tidsepokerna i att förklara för barn och ungdomar hur ryttaren fungerar, 4) om det finns en skillnad i de unga elevernas attityd jämfört mellan då och nu samt 5) om det föreligger någon skillnad i utbildningen för ridlärare nu jämfört med då ifråga om barn och ungdomar.

Informanten höll sig mycket kortfattad och svarade direkt, utan eftertänksamma hummanden.

Intervju med Marianne Esseen-Söderberg, huvudlärare på Ridskolan Strömsholm:

Är det skillnad mellan att undervisa vuxna jämfört med barn och ungdom, om man jämför nuläget med hur det var för 40 år sedan?

– Alltså, för 40 år sedan undervisade inte jag, alltså kan jag inte svara så bra på det.

Men du tänkte dig kanske den här banan, och red på ridskola själv och gjorde reflexioner? Vi kanske inte behöver tänka exakt 40 år tillbaka. Däremot tycker jag att 30 år är lite kort tid.

– Att undervisa barn är en glädje, ja, att det är roligt, då som nu. Men det har skett en utveckling, då undervisade man alla på samma sätt, nu är det mycket mer pedagogik i undervisningen.

Men det måste det funnits något av då också?

– Det fanns ju en utbildning då, men den var inriktad mot vuxna. Det fanns inte den pedagogiken, då var det ridutbildning, A, B, C. Nu ingår väldigt mycket pedagogik om hur barn lär sig i utbildningen.

Jag red själv på den tiden och kommer ihåg att det var mer kommandon... Instruktorerna kom väl ur en militär bakgrund?

– Ja, och det var avdelningsridning. Det var säkerhetstänkande, men det har utvecklats jättemycket. Men det var mycket ordning och reda. Och avdelningsridning, i dag ser man mer till individen, då var det inte så.

Var det mer ordning och reda då än i dag?

– Onej. Men det är mer säkerhetstänkande i dag.

Är det skillnad i att förklara hur hästen fungerar?

– Mmm..., nej det var samma princip, samma häst.

Är det något som har gått förlorat sedan dess?

– Nej, absolut inte.

Är det skillnad i att förklara hur ryttaren fungerar? Som idrottsman?

– Nej, det tycker jag inte. Det är mer tävlingsinriktat i dag, det kan jag tycka.

Är det någon skillnad i elevernas attityd?

– Neej, det tycker jag inte.

Var de försiktigare, eller är de försiktigare i dag?

– Hur då, försiktigare?

Det kanske är fel ord. Lite ängsliga och nervösa, kanske. Det är ju ett stort djur.

– Nej, men säkerhetstänkandet har utvecklats väldigt mycket, det genomströmmar allting.

Kan du ge exempel?

– Ja, hjälm, säkerhetsväst.

Ja, förr behövde man ju inte ha hjälm. Men det är mer säkerhet på materialsidan.

– Ponnyerna är utbildade för att vara ridskolehästar. Förut var det ofta körhästar eller nordsvenskar.

De var kanske lugna, även om nordsvenskar kan vara lite på tårna, också.

– Och starka! Ponnyerna är lättare i dag, med bättre ridbarhet.

Hästarna är väl också en del av materialet. Vad säger man om säkerhetstänkandet i övningar och i det ridläraren säger?

– Språket har blivit mer barnvänligt. Man pratar så att barnen förstår. Förutsättningarna är mer samma.

Är det skillnader i utbildningen för ridlärare som ska undervisa barn och ungdomar?

– Hmm, det har utvecklats väldigt mycket, pedagogiken. Man ser mycket mer till hela människan.

Hur är det med ålder, börjar man rida vid en annan ålder i dag?

– Jag tror man börjar rida tidigare. Nu har vi fyra-fem-åringar på ridskolorna.

Finns det någon ålder när man börjar ta till sig undervisningen bättre?

– Min erfarenhet är att sju år är bra. Man kan börja balansträna tidigare, men det är inte förrän man är kring sju som man kan ta till sig ridningen.

Tror du att det finns en utveckling mot ändå yngre barn?

– Nej, inte lägre än fyra-fem, först då kan man ta till sig instruktionen.

Men då sker det mer med lekar?

– Ja, just det.

Lär sig ridläraren i sin utbildning att förhålla sig olika mot barn i olika åldrar, också?

– Javisst. Man är annorlunda mot sex-sjuåringar jämfört med tio-tolvåringar och tonåringar hur man lär ut.

Är det annorlunda också, beroende på hur gamla de är när de börjar rida?

– Det är så helt individuellt. Om de är rädda, och så.

Sker det någon utveckling i sättet att lära ut, i dag också?

– Det sker hela tiden en utveckling inom ridsporten.

Kan du ge något exempel?

– Inte något specifikt, men det sker väldigt mycket forskning. Här på Strömsholm har vi forskning.

Tittar man på vad som händer i utlandet också?

– Ja, vi har väldigt mycket samarbete med Europa.

Hur ligger Sverige till i jämförelse med utlandet?

– Vi ligger jättemycket långt fram.

Ser man en utveckling även över kortare tid, som säg, fem år?

– Jo, det kan jag tycka.

Finns det någon fortbildning för ridlärarna som jobbar ute i landet och kanske utbildade sig för ganska längesen?

– Ja, det sker hela tiden fortbildning. Antingen åker de till Strömsholm och fortbildar sig, och nu åker vi ut till distrikten och fortbildar. Det brukar vara en eller två dagar.

Intervju som metod

Ylva Larsson

Pedagogik A, Umeå universitet ht -08

Intervjun är en kvalitativ metod för att söka svar på frågor från personer med kunskaper eller åsikter inom ett ämne. Beskrivningen blir då ofta en översikt av ett innehåll, utan att beskrivningen blir exakt eller mätbar. Intervjun är ett sätt att kartlägga fakta och uppfattningar, där den eller de intervjuade anses representera fler personer än sig själv.

Intervjun kompletterar ofta annat kunskapssökande, och kan då ge fördjupning inom specifika områden. Dessutom intar intervjuaren en delaktig ställning i processen.

Intervjun ger en mer mångfacetterad inblick än enkäten, som också är ett sätt att undersöka en företeelse genom att fråga personer, men denna är en kvantitativ metod, där frågorna är strikt styrda. Intervjun blir inte lika lättbearbetad som enkäten och kan svårigen omfatta lika många personer/informanter. Den kan däremot ge oväntad ny kunskap och nya perspektiv, genom att informanten får större frihet i sina svar.

Kritik mot intervjun som kunskapssökare kan vara en tendens till att generalisera; att beskrivningen hamnar någonstans mittemellan olika intervjuades utsagor eller att den eller de intervjuade inte representerar ett utsnitt av den population man vill söka svar hos. Intervjupersonerna kan också stå under någon tillfällig eller varaktig påverkan, som, genom att de är färre än deltagarna i en enkät, inte ger en tillförlitlig utsaga.

Det brukar anges att intervjun har tre olika former; helt strukturerad, halvt strukturerad och ostrukturerad. Den helt strukturerade intervjun liknar enkäten i att den helt följer i förväg formulerade frågor, vars svar informanten inte kan komplettera med mer information än de redan angivna svaren.

Den halvt strukturerade intervjun ger mer frihet åt både intervjuaren och informanten. Det innebär att intervjun kan fördjupas när ny information yppas och ge fler dimensioner åt ämnet.

Den ostrukturerade intervjun kan vara en utmaning för intervjuaren, eftersom informanten ges full frihet, men ändå ska hålla sig inom ämnet och komma framåt i samtalet. Det är i den här intervjuformen som nya upptäckter bäst kan göras och utgången sällan är given.

Rent praktiskt är det tänkvärt att begränsa ämnesområdet. Intervjumaterialet kan lätt bli ohanterligt stort och ge svar som är ojämna i stringens. Dessutom riskeras att det är svårt att urskilja vad som egentligen undersökts.

Intervjun ska ha ett klart formulerat syfte. Detta avgränsas i formuleringen. Till syftet kan fogas centrala frågeställningar. Dessa fungerar som stöd för intervjuaren för att ytterligare föra intervjun i en riktning där syftet blir uppfyllt samt för att begränsa ämnesområdet.

Utförandet kan ske ansikte mot ansikte eller via telefon. Den förra metoden brukar anses att föredra, eftersom intervjuaren då kan lägga märke till mimik och kroppsspråk, utöver det verbala budskapet. Det blir också naturligare att göra pauser för att anteckna, byta band eller något annat, som inte har med innehållet i intervjun att göra.

En telefonintervju ställer höga krav på att intervjuaren kan anteckna snabbt och även hinna notera hur såväl informanten som intervjuaren själv talar, det vill säga med hummanden, skratt och pauser.

Det är praktiskt att göra intervjuutskriften omedelbart efter att intervjun är klar, då går så lite som möjligt förlorat av det utskrivna, såsom exempelvis valörer i språket. Utskriften görs ord för ord, utan redigering. Detta ökar tydligheten när intervjun senare ska bearbetas och analyseras.